



Minister Sprawiedliwości

DL-IV.053.1.2024

Warszawa, 14 listopada 2024 r.

Pan

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na wystąpienie Pana Rzecznika zawierające wniosek o ustosunkowanie się do opinii Komisji Weneckiej i Dyrektoriatu Generalnego ds. Praw Człowieka Rady Europy na temat europejskich standardów regulujących status sędziego (zwanej dalej „opinią Komisji Weneckiej”), która została przyjęta podczas 140. sesji plenarnej Komisji w dniach 11 – 12 października 2024 r., skierowane do Prezesa Rady Ministrów i przekazane do wiadomości Ministra Sprawiedliwości, uprzejmie informuję, co następuje.

Należy na wstępie wskazać, że przedmiotowa opinia Komisji Weneckiej jest niezwykle ważnym elementem prowadzonego w ostatnich miesiącach szerokiego dialogu ukierunkowanego na wypracowanie optymalnych rozwiązań w zakresie przywracania praworządności w obszarze wymiaru sprawiedliwości. Jest to głos o tyle cenny, że pochodzi od organu o ugruntowanym autorytecie w sprawach związanych z oceną rozwiązań prawnych bądź ich projektów przez pryzmat standardów demokratycznych i zasad ochrony praw człowieka.

Trzeba podkreślić, że opinia Komisji Weneckiej odnosi się do zagadnień o charakterze abstrakcyjnym, to jest do sformułowanych w sposób ogólny pytań, dotyczących podstawowych założeń związanych z ewentualną przyszłą ingerencją legislacyjną w obszarze wymiaru sprawiedliwości. Pytania te były formułowane

z myślą o uzyskaniu kierunkowych wskazówek, pozwalających na zarysowanie merytorycznych ram działań mających na celu przywrócenie ładu konstytucyjnego w sądownictwie. Co istotne, Komisja Wenecka nie formułowała swojej opinii na bazie propozycji konkretnych rozwiązań prawnych nakierowanych na wzmiankowany cel; należy wszakże zakładać, że na bardziej zaawansowanych etapach prac prawodawczych Komisja Wenecka zajmie stanowisko koncentrujące się na ocenie poszczególnych mechanizmów służących restytucji *rule of law* w polskim wymiarze sprawiedliwości. Jakkolwiek zatem opinia Komisji Weneckiej powinna być postrzegana jako wartościowy materiał dotyczący jednego z najistotniejszych zagadnień związanych z funkcjonowaniem sądownictwa, to nie można tracić z pola widzenia tego, że na obecnym etapie prac opinia ta jest katalogiem wytycznych, które jeszcze nie determinują treści projektowanych regulacji w sposób szczegółowy.

Opinia Komisji Weneckiej dotyczy istotnej materii, jaką jest rodzaj mechanizmu prawno-ustrojowego, na mocy którego może zostać dokonane uporządkowanie sytuacji ustrojowej w polskim wymiarze sprawiedliwości. Komisja rozważała, czy mechanizm sanacyjny może opierać się na metodzie skutku prawnego wynikającego bezpośrednio z ustawy, czy też konieczne byłoby ustanowienie regulacji o charakterze kompetencyjnym, dzięki którym legitymowany organ dokonywałby rozstrzygnięć o charakterze zindywidualizowanym. W ocenie Komisji, którą podzielam, rozstrzygnięcie w doniosłej ustrojowo kwestii związanej ze statusem sędziów powołanych wadliwie na ich stanowiska powinno nastąpić poprzez regulacje ustawowe, z tym jednak zastrzeżeniem, że prawodawca powinien rozważyć przyznanie kompetencji właściwemu – pod względem ustrojowym i merytorycznym – organowi, do którego zadań należałoby podjęcie rozstrzygnięć w przedmiotowym zakresie. Należy podkreślić, że ustalenie właściwego organu powinno uwzględniać jego usytuowanie ustrojowe, wzmacniające gwarancje w zakresie bezstronnego i rzetelnego załatwienia sprawy. Pragnę wyrazić stanowisko, że w tym względzie należałoby zaangażować organy wymiaru sprawiedliwości, jako dysponujące konstytucyjnymi gwarancjami niezależności i odrębności od innych organów władzy publicznej. Naturalnie tego rodzaju rozstrzygnięcie prawodawcze byłoby możliwe jedynie w sytuacji, gdy podstawowe komponenty aparatu państwowego w sferze wymiaru sprawiedliwości będą funkcjonowały w zgodzie z fundamentalnymi zasadami ustrojowymi. Do takiego stanu będą też zmierzały kolejne inicjatywy Ministerstwa Sprawiedliwości.

Za szczególnie istotne uznaję spostrzeżenia Komisji Weneckiej dotyczące oceny statusu sędziów powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie rozwiązań prawnych wprowadzonych ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) oraz zasadności dokonania zindywidualizowanej oceny skutków tych powołań, w procedurze gwarantującej sądową kontrolę rozstrzygnięcia. Należy zgodzić się z tezą zawartą w opinii, że ewaluacja statusu prawnego ww. sędziów powinna być dokonywana w warunkach kontroli judykacyjnej, zapewniającej możliwość weryfikacji prawidłowości rozstrzygnięć dokonywanych w tej doniosłej ustrojowo sprawie.

Trzeba też zwrócić uwagę, że ewaluacja statusu ustrojowego powinna odbywać się na podstawie wyraźnie ustalonych prawem kryteriów, na co również zwraca uwagę Komisja Wenecka. Ustawa powinna zatem artykułować okoliczności prawne, z którymi będą wiązały się skutki w sferze ustrojowej, tak by z jednej strony zapewnić klarowność stanu prawnego w zakresie kompetencji właściwego organu, a z drugiej – zapewnić temu organowi adekwatne warunki prawne do dokonania ewaluacji.

Wskazuję ponadto, że podzielam zapatrywanie wyrażone w opinii Komisji Weneckiej, iż regulacje dotyczące uzdrowienia sytuacji w sądownictwie pod względem ustrojowym muszą odpowiadać wymogom wynikającym z zasady proporcjonalności. Środki przyjęte przez państwo muszą być tak ukształtowane we wszystkich swoich elementach, aby odpowiadały treści tej podstawowej zasady. Wobec tego należy w szczególności dołożyć starań, aby unormowania w przedmiotowym zakresie miały charakter ingerencji koniecznej (niezbędnej) dla ochrony wartości konstytucyjnych związanych z funkcjonowaniem takiego wymiaru sprawiedliwości, który zapewni podmiotom prawa dostęp do właściwego, niezależnego, bezstronnego i niezawisłego sądu. Z tego punktu widzenia należy również dołożyć wszelkiej staranności, aby zapewnić taki stan prawny, który będzie się charakteryzował trwałością i stabilnością, oraz by ingerencja prawodawcza nie prowadziła do naruszenia równowagi między prawem do kwestionowania orzeczeń w postępowaniu sądowym a ideą powagi rzeczy osądzonej, będącej elementem pewności prawnej.

Pragnę zapewnić, że wszystkie rekomendacje i uwagi zawarte w opinii Komisji Weneckiej będą przedmiotem wnikliwej analizy w toku dalszych prac nad rozwiązaniami prawnymi mającymi za cel przywrócenie ładu konstytucyjnego

w wymiarze sprawiedliwości, tak by uczynić im zadość w możliwie największym stopniu, determinowanym regułami ustrojowymi dotyczącymi polskiego sądownictwa i ramami systemu prawnego.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Minister Sprawiedliwości

/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów